کوردستان و رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورە

12-11-2019

نووسەرەکان

ناوەندی لێکۆڵینەوەی رووداو

کورتە : ئێستا مـن لەوبـاوەڕەدام کە پێویسـتە سـەرنجبدەین و لـە مانای ئۆراسـیا تێبگەیـن. هەروەها پێویسـتدەکات مۆدێلـی ئۆراسـیا بـۆ کوردسـتان بگونجێنیـن. پێویسـتە قسـەبکەین لەسـەر یەکخسـتنی نەتـەوەی کـورد وەك کۆمەڵەیەکـی یەکگرتـووی مێژوویـی و ئـەو کۆمەڵەیـە بەشـداربکەین لـە دروسـتکردنی پـڕۆژەی ئۆراسـیادا

ئەلیکساندەر دووگین سیاسەتزانی رووسی لە بابەتێکدا کە تایبەت بۆ ناوەندی لێکۆڵینەوەی رووداو نووسیبووی جەخت لە پێویستیی داننانی دنیا بە ناسنامەی نەتەوەیی کورد دەکات و کورد لەو گرووپانانە جیا دەکاتەوە کە خۆی دەستەواژەی گەلیان بۆ بەکاردێنێت. باسی ئەوەش دەکات کە کوردەکان هەقی خۆیانە نەتەوەی خۆیان پێکەوە بنێن و ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ دامەزراندنی دەوڵەتێکی کوردی کە ئەو پێیوایە دەبێ گەوهەرەکەی کولتووری کوردانی ئێزدی بێت. دووگین تیرۆر بە گەورەترین دوژمنی کورد دەزانێت بەڵام لەمدواییانەدا دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە چاوپێکەوتنەکانیدا لەگەڵ تەلەفزیۆنەکانی تروکیا بەکاردەهێنێت. مرۆڤ ئاسانتر لە کەسێکی وەك وەك تێرزا مەی تێدەگات کە لە بەر بەرژەوەندی بۆ یەکەمجار دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا داهێنا. بەڵام ئەمە بۆ کەسێکی وەك دووگین پرسیاری زیاتر هەڵدەگرێت. ئەم بابەتەی بەردەستتان پێشتر بڵاوکراوەتەوە بەڵام لەبەر ئەوەی یارمەتیدەرمان دەبێت هەتا بزانین پاشخانی هەڵوێستەکەی ئێستای دووگین لەسەر بنەمایەکی سیاسی ـ بەرژەوەندییە یان لەسەرچاوەیەکی فیکرییەوە هاتووە، جارێکی دیکە بڵاوی دەکەینەوە.

ئەلیکساندەر گێلیڤیچ دووگین زانای سیاسی رووسی و راوێژکاری ڤلادیمیرپۆتن سەرۆکی روسیا

لە سەرەتادا ئەوەی پێویستە گرنگی پێبدەین و لێیوردبینەوە ناسنامەی کوردانە. لە جیهانی ئەمڕۆدا کۆمەڵە مۆدیلێکی ئاڵۆز بۆ پێناسەکردنی جیاوازی نێوان چەمکی نەتەوە و گەل هەیە. گەل چەمکێکی سیاسییە، بەاڵم نەتەوە مێژووییە. هەموو نەتەوەیەك نابێ بە گەل، هەروەك چۆن هەموو گەلێك لە نەتەوەیەکی تایبەت پێکنایێت. بۆ منوونە لە بەلجیکا، چەندین نەتەوەی جیاوازی وەك فالمینگس و وەڵێنس دەژین کە هەریەکێکیان نوێنەرایەتی کۆمەڵە ئەتنۆسێکی جیاواز دەکەن و بەیەکەوە گەلی بەلجیکایان پێکهێناوە، بەاڵم قەوارەیەکی سیاسی لەنێو واڵتێکدا کۆی کردوونەتەوە. کوردیش هەن و گومان لە نەتەوە بوونیان ناکرێت. زۆر گرنگە ئەوە بزانین کە لە بیرۆکەی کولتووری پێکەوەبووندا، بێگوێدانە ئەوەی کە ئایا لە تورکیا، سووریا، عێراق یان لە ئێران دەژین، ئەوان وەك پێکهاتەیەکی تەبا و یەکگرتوو دەردەکەون.

هەروەها، دووپاتیدەکەمەوە کە گومان لە نەتەوەبووونی کورد نییە و لەو چوارچێوەیەشدا پێویستە هەموو ئەو دەوڵەتانەی کە کوردیان تێدا دەژی، دان بە نەتەوەی کورددا بنێن. من دەمەوێ لە دیاریکردن و دەستنیشانکردنی مانای نەتەوەدا، ئەو چەمکەی کە خۆم لە پەرتووکەکامندا بەکارم هێناوە، باسبکەم. نەتەوە کۆمەڵە خەڵکێکن کە قەدەرێکی مێژوویی بەیەکەوە کۆی کردوونەتەوە و یەکیانگرتووە. یەکبوونی رەگی ئەتنۆسی یاخود هاوئاینی گەالن ناکاتە نەتەوە، بەاڵم قەدەر دەیانکاتە نەتەوە. بە دڵنیاییەوە، 21 زمان و کولتوور لەوبارەیەوە رۆڵێکی گرنگ دەگێڕن، بەاڵم مێژوو لەالی خۆی هەموو شتەکان دادەپۆشێت. خەڵك لەبەر هۆکارێکی مێژوویی بە زمانێك قسە دەکەن و زمانێکیر بەکار ناهێنن. بەدڵنیاییەوە کورد نەتەوەن، پێکەوە گرێدراوی چارەنووسێکی مێژوویی،کولتووری و زمانیی هاوبەشن. لە پێکهاتەی ناسنامەی کوردیدا من هەستم بە شتێکی سەرنجڕاکێش کرد: ئەویش ئەوەیە کە ئێزدییەکان زۆر بە قوڵی هەست بە ناسنامەی کوردی خۆیان دەکەن و کاری لەسەر دەکەن. ئێزدییەکان لەنێو کورددا کەمینەن، بەاڵم ئەوان پێناسە یاخود نوێنەرایەتی دڵ و شێوازی نەتەوەی کورد دەکەن. ئێزدییەکان بە تەنیا بریتی نین لە چاالکترین کورد، بەڵکو هەموو ئەو کوردانەی دیکەش کە هەوڵی بە دەستهێنانی ناسنامەی تەواویی کوردی و تایبەمتەندییە رەسەنەکانی خۆیان دەدەن بەهەمان شێوە سەیردەکرێن . من حەزدەکەم سەرنج بدەمە نادادپەروەری شوێنکەوتووانی گرووپە ئایینییە جیاوازەکانی نێو کوردان بۆ الی سەنتەری ناسنامەی کوردی . بە بڕوای من ئێزدییەکان گەوهەری ناسنامەی کوردین. چونکە ئەوان جێبەجێکار و پارێزەری ئەو شتەن کە دەتوانرێت بە "رەمزی کوردی" ناوبرنێت . ئایینی ئیسام شوێنکەوتووانی خۆی لە رسووشت و گەوهەری کوردەواری دوورخستووەتەوە و زیاتر و ئاسانرت ئاوێتەی کۆمەڵگەکانی دیکەی کردووە. بەگوێرەی بیروباوەڕێك، کورد مێژوویەکی یەکگرتوویان هەیە. لە هەمانکاتدا نیشانیانداوە کە خەڵکێك دەتوانێ بەبێ دەوڵەتیش هەبن یان بەشێك نەبن لەو گەلەی کە ماوەی سەدان ساڵیشە لەنێویدا دەژین. گەل ـ تێگەیشتنێکی سیاسی سەردەمیی نوێیە.

پێکهاتەی دەوڵەتی نەتەوەیی لە ئەوروپا بووە شێوازێکی تایبەتی سیاسی و ئەوەش تەنیا لە سەردەمی ریفۆرمی سەدەی شانزدەیەمدا سەریهەڵدا. کاتێك دەوڵەتی فرەنەتەوەیی لە ئەورووپا دروستبوون، ئەوان بیرۆکەی نەتەوەیان رەتکردەوە. لەجیاتی ئەوەش گەلیان وەك کۆمەڵگەیەك پێناسە دەکرد کە تێیدا هاووالتیبوون گرنگە نەك نەتەوە. هەموو نیشانەکانی دیکەی داوونەریتی نەتەوەی زۆرینەش بەسەر ئەوانیدیکەشدا رەنگیدایەوە. ئەگەر لەنێو داوونەریتی خێڵەکی کۆمەڵگەکاندا خەڵك بەو زمانەی کە دەیانەوێ قسەدەکەن، ئەوە لەنێو میللەتدا یاخود گەلدا دەبێ بەو زمانە قسەبکەن کە دەستنیشانکراوە یاخود لەنێو کۆمەڵگەدا زمانی زۆرینەیە. یەك مۆدیلیی بۆ هەموو 22 کۆمەڵگە بەدەردەکەوێت. لەوکاتەدا بەشێوەیەکی ئاسایی لە هەموو زیاتر جیاوازییەکە لە نەریتدا دەردەکەوێت . لەبەرئەوە، سیاسەتی نەتەوەیی وەك دیاردەیەکی بوورژوازی دەردەکەوێت. پرسی کورد ئێستا پرسێکی واقعییە و هەیە. ئێستا کورد لەپێناو دەستەبەرکردنی مافەکانی و بۆ دروستکردنی کیانێك لە هەوڵی وەرگرتنی ئەزموونی نەتەوەکانی دیکەی وەك واڵتانی عەرەبی

یـان تورکیـا دایـە.

هەروەهـا لـە هەوڵـی بەرزکردنـەوەی دەنگـی دامەزراندنی دەوڵەتـی نیشتیامنیدایە. واتـە دەیانەوێت لـە واڵتێکـی نەتەوەییـەوە ببنـە فرەنەتەوەیـی. هـەر ئـەو هەنگاوەش کێشـەیەکی گـەورەی لەگـەڵ گەالنی تورکیا، سووریا، ئێران و عێراق بـۆ دروسـتکردووە. لـە راسـتیدا ئەگـەر ئێمـە بـەوردی تەماشـای بوونـی دەوڵەتانی نەتەوەیـی سـووریا و تورکیا و ئێـران و عێـراق بکەیـن، دەزانیـن کـە ئەوانیـش دێزاینێکـی دەسـکردن. لەکاتـی خۆیـدا ئـەو شـوێنانە بەشـێك لـە ئیمپراتۆریەتـی ئاشـووری و سـۆمەری و فارسـی و عوسـانییەکان بـوون. دەوڵەتـی نەتەوەیی،ئێسـتا کورتکـراوە و بچووکردنـەوەی شـێوازی ئیمپراتۆریەتـە ودروسـتکراوی شـێوازی سـەردەمی نوێیە. لـەو نێوەنـدەدا کـورد بەسـەر چەندیـن واڵتـدا دابەشـکران کـە لـە دوای رووخانـی ئیمپراتۆریەتـی عوسـانی هاتنەکایــەوە. لەســەردەمی ئیمپراتۆریــادا هەســت بــە هیــچ کێشــەیەك نەدەکــرا ، بــەاڵم ئــەو کاتــەی نەتەوەکانــی دیکــەی هاوسنووری ئیمپراتۆریـەت دەسـتیان بـە دروسـتکردنی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کـرد، پرسـی دروسـبوونی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کوردیـش هاتەئـاراوە. بێگومـان، ئـەو بارودۆخـە بـووە هـۆی رووبەڕووبوونـەوە لەگـەڵ هەمـوو ئـەو دەوڵەتانـەی کوردیـان تێـدا دەژیـا. لەسـەر ئـەوە لـە عێـراق لـە سـەردەمی سـەدام حوسـێن دا، ئـەو هەمـوو ئـازار و دەردەسـەریانە دەرکەوتن. لەگـەڵ ئەوەی دەوڵەتـی نەتەوەیـی لـە تورکیا دروسـتکرا، لەوێشدا پێکدادانـی جیددی روویاندا. راپەڕینـی پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان دژی تورکیا دەرکـەوت ، بـەاڵم لـە سـووریا و ئێرانـدا نەگەیشـتە ئـەو ئاسـتە. کـوردی هەرچـوار پارچەکـە سـەردەمێك لـە سـەردەمەکان کاریـان کـردووە و پـڕۆژەی دروسـتکردنی دەوڵەتیـان هەبـووە. چەنـد زیاتـر هەوڵیانـداوە و پڕۆژەکانیـان کاریگەرتـر و بەهێزتربـووە، ئەوەنـدەش زیاتـر لەالیـەن ئـەو دەوڵەتـە نەتەوەییانـەی کوردیـان تێـدا دەژی دژایەتیکـراون. ئا ئـەوەش هـۆکاری سیاسـیی کێشـەی کـوردە. لـە راسـتیدا فاکتـەری کـوردی لـە سـەردەمی پۆسـت کۆلۆنیالیـزم و لـە سـەردمی 23 کۆلۆنیالیزمـی ئینگلیزیـدا گرنگییەکـی وای پێنـەدراوە. هەرچەنـدە ئینگلیـزەکان لەگـەڵ کـورد بـۆ چارەسـەرکردنی هەندێـك لەکێشـەکانی دووبـارە داڕشـتنەوەی جیهـان و الوازکردنـی ئیمپراتۆریەتـی عوسـانی کاریـان کـردووە، بـەڵلم کـورد هـەر بـەم شـێوەیە مانـەوە و نەیانتوانـی دەوڵەتـی نەتەوەیـی دروسـتبکەن. بـەاڵم لەسـەردەمی پۆسـت کۆلۆنیالیزمـدا، ئێسـتاش حەزدەکـەن ئـەو دەوڵەتـە بـۆ خۆیـان دروسـتبکەن.

لـە سـەردەمی پێداچوونـەوەی سیاسـی بـە رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـتدا، بەتایبەتـی لـە مـاوەی پـڕۆژەی دروسـتکردنی "رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـتی گـەورە"ی ئەمریکییەکانـدا کـە کۆندەلیـزا رایـس لـە سـاڵی 2002 لـە ئەنقـەرە ئامـاژەی پێکـرد، پرسـیاری ئـەوە هاتەئـاراوە کـە ئایا ئەمریکییـەکان هـاوکاری دامەزراندنـی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کـوردی دەکـەن یان نا؟ لـەو سـاتەوە کۆلۆنیالیزمێکـی سیاسـی نوێـی واڵتانی رۆژئـاوا بـە دیارکـەوت، بـەاڵم ئەمجارەیـان لەجیاتـی ئینگلیـزەکان، ئەمریکییـەکان بـوون. ئـەوان بڕیاریانـدا نەخشـەی نەتەوەیـی دەوڵەتانی رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـت بکێشـنەوە و لەوەشـدا نەخشـەی دەوڵەتـی کـوردی بەدیارکـەوت. ئەوانـەی کـە پشـتگیری دروسـتکردنی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کوردیـان دەکـرد، ئـەو الیەنانەبـوون کـە هاوپەیامنـە راسـتەوخۆکانی ئەمریـکا یاخـود ئـەو الیەنانـە بـوون کـە ئامێـری دەسـتی ئـەو واڵتـەن. تاکـە دەوڵـەت لـە جیهانـدا کـە پەیامنـی دەوڵەتبوونـی بـە کـورد دا، ویالیەتـە یەکگرتووەکانـی ئەمریـکا بـوو. ئەمریکییـەکان بـۆ مەبەسـتی خۆیـان کوردیـان فریـودا، بـەاڵم لـەوەدا چ ئامانجێکیـان هەبـوو؟ یەکەمیـن جار، ئەمریکییەکان لـە عێراقـدا هـاوکاری کوردیـان کـرد. سـەدام حوسـێن زۆر گوێڕایـەڵ و هـاوڕاو هاوپەیامنـی ئەمریـکا نەبـوو. هەروەهـا بـە هـاوکاری دانیشـتوانی سـوننە مەزهـەب سیاسـەتێکی رێکخـراوی تایبەتـی نەتەوەیـی پەیڕەودەکـرد و کـورد و شـیعەکانی عێـراق بوونـە قوربانـی ئـەو سیسـتەمی بەڕێوەبردنـە. ئەمریکییـەکان پێویسـتیان بـە گوشارخسـتنە سـەر سـەدام حوسـێن بـوو، بۆیـە بـەو ئەندازەیـە هـاوکاری کـوردە جوداخـواز و یاخیبووەکانـی کـرد تاوەکـو دەسـت لەکاروبـاری عێـراق وەربـدەن. لەکاتـی پەالماردانـی ئەمریکییـەکان بـۆ سـەر عێـراق، هاوکاریکردنـی کـورد رۆڵێکـی زۆر گرنگـی لـە دەسـتگیرکردنی سـەدام حوسـێن و سـزادانی گێـڕا. کـورد لەوکاتـەدا هـەروەك بەشـێك لـە هێزەکانـی ئەمریـکا لـە عێـراق بـوون. بارودۆخەکـە لەگـەڵ کـورد لـە تورکیـادا بەتـەواوی جیاوازتـر بـوو، چونکـە تاوەکـو ئـەو سـاتانەش تورکـەکان هـەر گوێڕایەڵـی سیاسـەتی ئەمریکییـەکان بـوون. لەبەرامبـەردا، 24 کوردانـی تورکیـا وەك دووژمـن و دژبەرێکـی خۆیـان تەماشـای ئەمریکییەکانیـان دەکـرد و لەکاتـی شـەڕی سـاردا هـاوکاری یەکێتـی سـۆڤیەت بـوون.

هـەر لێرەشدا، پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان سـەریهەڵدا. بۆچـی ئـەو پارتـە ئـەو نـاوەی هەیە یاخـود بـەو ناونیشـانەوە ناونراوە؟ پێویسـتە ئـەوە بزانرێـت ئـەوان هیـچ پەیوەندییەکیان بەالیەنـی کۆمۆنیسـتی و سـتایلی سـۆڤیەتییەوە نەبـووە، تەنیا لەژێر کاریگـەری لۆژیکـی جیۆسیاسـیدا ئـەو ناوەیان لـە خۆیان نـاوە، چونکـە نەیاندەتوانی هیـچ جـۆرە هاوکارییەکـی دیکـەی دەوڵەتـان بەدەسـتبێنن. بەوشێوەیە پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان دەرکـەوت کـە بـە پشـتگیری و هاوکارییەکانـی سـۆڤیەت، پێداگـری لـە مـاف و ئیمتیازاتەکانـی خۆیـان دەکـرد. بارودۆخەکـە لەنـاکاو لەسـاڵی 2000 گۆڕانـکاری بەسـەردا هـات. کاتێـك تورکیـا وازی لـە پشتبەسـن بـە ئەمریکییـەکان هێنـاو لـە پاراسـتنی خـاك و بەهێزکردنـی دەوڵەتـە نەتەوەیەکەیـدا زیاتـر گرنگـی بەخۆیـدا، واتـە ئـەو کاتانـەی کەمالییـەکان لـە تورکیـادا زیاتـر خۆیـان بـە دوورخسـت و گرژییەکانـی پەیوەندییەکانـی نێـوان رووسـیا و تورکیا رەوینـەوە، ئەوکاتـە

دەستی ئەمریکییەکان بە کوردانی تورکیا گەیشت. لەوکاتەدا پرۆژەی دەوڵەتی کوردستان هاتە ئاراوە. ئەوە پەیوەندی بەوەوە هەبوو کە ئەمریکاییەکان دەبوو پشتی هاوپەیمانە بچوکەکەیان بگرن کە خەو بەسەربەخۆییەوە دەبینن، بۆ ئەوەی تورکیا کۆنرۆڵ بکەن. ئەمریکاییەکان فاکتەری کوردیان بۆ دژایەتیکردن و گوشاردانان لەسەر ئەنقەرە بەکارهێنا. کاتێك کوردی سووریا و عێراق و تورکیا و ئێران وەك گوێڕایەڵێکی دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا بەدیارکەوتن، دەستی ئەمریکاییەکان بە فاکتەری کوردی گەیشت و پرۆژەی کوردستان وەك گرنگترین ستراتیژی بەڕێوەبردنی سیاسەتی ئەو واڵتەی لێهات.کوردی سووریا ئاراستەیان بۆ الی ئەمریکایە و بەشێوەیەکی گشتی لە شەڕی ناوخۆیی سووریادا لەالیەن ئەمریکاوە هاوکاری و یارمەتییان پێدەگات. هەروەها کوردی عێراقیش بەشێوەیەکی راستەخۆ لە ژێر کۆنترۆڵی واشنتن دان. بەڕێوەبردنی کوردی تورکیاش راستەوخۆ لەالیەن دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا و تۆڕە ئەمنی و دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا و بەریتانیا لە ناو سوپا و دەزگا نهێنییەکانی تورکیاوەیە. مۆدیلی خۆبەڕێوەبردنی کورد ئاڵۆزە و کورد هەموویان یەك جۆرە خەڵك نین و هەڵگری یەك بۆچوون نین. ئەمریکاییەکان بەشێوەیەکی رێکخراو، هەنگاو بەهەنگاو هەرجارەو بەجۆرێك کێشەی کوردی بەرزدەکەنەوە تا چۆن بیانەوێ و پێویست بکات دژ بە ئەنقەرە بەکاری بهێنن. ئەردوغان لە ئەمریکاییەکان تێگەیشتووە و لەو 25 حساباتانەدا دەریهێناون و بەشێوەیەکیرت سیاسەت دەکات. لەبەر ئەوە دەتوانین پێشبینی بکەین کە کورد لە سیاسەت و هەروەها لە بواری تیرۆریشدا بەشێوەیەکی ئەکتیفر بەکاردەهێرنێن. پاش هەڵوەشاندنەوەی یەکێتی سۆڤیەت، پارتی کرێکارانی کوردستان بە هۆکاری ئەوەی سیاسەتی دژایەتیکردنی تورکیا پەیڕەو دەکات، تاکو دێت زیاتر جێگای بایەخی ئەمریکا دەبێت.

رووسیا هیچ پاساوێکی پراکتیکی نییە بۆ ئەوەی کورد بۆ دەستخستنە ناوکارباری ناوخۆی تورکیا بەکاربهێنێت بەاڵم بە پێچەوانەوە ئەمریکا ئەنگیزەی زۆری هەیە. ئێستا ئێمە لەنێو ئەو پالنە جیهانییە کوردییە داین کە کورد بریتین لە نەتەوە و بە دڵنیاییەوە لە قۆناخی ئێستادا لەبەر ئەو هۆکارانەی خوارەوە ئەمریکاییەکان لە هەوڵی ئەوەدان بیرۆکەی دەوڵەتی کوردستان وەك ئامڕازێك بۆ حەز و ویستەکانی خۆیان بەکاربێنن: یەکەم: لە بواری ئابووریدا خاکی کوردانی عێراق دۆڵەمەندە بە نەوت. دووەم: سەرچاوە سەرەکییەکانی ئاوی هەموو عێراق دەکەونە ناوچە کوردییەکانەوە . لەبەرئەوە بەدڵنیاییەوە کورد دەتوانن زۆر بەجیددی ئیدارەی کاروباری رسووشتی و تانانەت ئیدارەی جوگرافیای سیاسی ناوچەکەش بکەن. بەوشێوەیە کورد ئەمڕۆ بوونەتە جێگەی سەرنجێکی زۆری یارییە جیۆسیاسییەکان لە ناوچەکەدا و بەگشتی کورد دوو هەڵبژاردەی جیۆسیاسی لەپێشە: یەکەم: دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کە بۆ ئەوە دەتوانن پشت بە هاوکاری و پشتگیرییەکانی ئەمریکا ببەسن کە لەم پرۆسەیەدا دەبیرنێت. ئەمریکا دەیەوێت زۆرترین بەرژەوەندی ستراتیژی بەدەستبێنێ و دژی ئەسەد ئاراستەیان بکات یان بۆ کۆنرتۆڵکردنی ئەردوغان و دروستکردنی کێشە بۆ ئێران وکۆنرتۆڵکردنی عێراق بەکاریانبێنێت. هەر لەبەرئەو هۆکارەشە ئێستا هەندێك لە الیەنگرانی دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی نایانەوێت وەك داردەست و رێگەی بەدیهاتنی ئارەزووەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا بن. ئەوەش بە دڵی کوردە ئێزدییەکانە کە زۆر لە ئەوروپا ئەکتیڤن و کەمر لە ئەمریکا چاالکن. دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا لەرێگەی پۆزشی ماقووڵ، ناسنامەی ئێزدییە رەسەنەکانیان لەنێو کوردان‌دا بەرزکردووەتەوە تاوەکو ئامانجەکانی خۆیان بەدیبێنن.

لەراستیدا، پرۆژەی دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کوردی لە بنچینەدا دەوڵەتێکی ئێزدییە. هەرچەندە ئێستا ئێزدییەکان ئایینێکی کەمینەن و لەنێو جیهانی ئیسالمیدا خاوەنی ئایینێکی نامۆن، بەاڵم خاوەنی مێژوو و ئایدیۆلۆژیا 26 و تەنانەت پەیوەندییەکی رۆحی و دەروونین لەگەڵ ئیرسائیل و ئامرازێکی دیکەی سیاسی ئەمریکییەکان لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست پێکدێنن. هەبوونی پەیوەندییەکی راستەوخۆ لەگەڵ دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکاو بەریتانیا و بەرپرسانی دەزگا ئەمنییەکانی ئیرسائیل، الیەنگرانی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان دەکاتە رێبەری ستراتیژی گەورەی جیۆسیاسی ئەتڵەسی و لەو هەلومەرجانەشدا کوردستان وەك بەشێك لە پرۆژەی ئەتڵەسی دەردەکەوێت. دووەم: ئاراستەی دووەم پەسندکردنی ناسنامەی کوردییە بە دەستەبەرکردنی مافی ئۆتۆنۆمی بە بێئەوەی دەوڵەتی نەتەوەیی دامبەزرێنێت. ئەوەش زۆر زیاتر ئاشتیانەترە و موڵتیپاڵنیرە بۆ هاوواڵتیانی کورد. لێرەدا جیاوازییەکی گەورە و دژبەیەك لە رادیکالییەکانەوە تاوەکو میانڕۆیەکان هەیە. زۆری بیروڕای جیاوازی سیاسی و ئایدیۆلۆژی و بزووتنەوەی ئایینی و رێکخراوەیی سەلەفییەکان کە بەشێکی فراوانی کورد پێکدێنن و دەتوانین وەك میانڕۆیەکان ناویان بنێین، ئامێری دەستی دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا نین. ئەو کوردانە دەتوانن لەنێو پرۆژەی دووبارە بنیاتنانەوەی ئەرازووی هێزی ئۆراسیا لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا شوێنی خۆیان ببیننەوە. ئەوان دەتوانن وەفادار بن بۆ منوونە بۆالی هاوکۆلکەی تورکە کەمالییەکان کە لە داهاتوودا دروستدەکرێت ، ئەگەر تورکیا پشت لە ناتۆ بکات لە رووسیا نزیك ببێتەوە. کەواتە لە چوارچێوەی مۆدێلی ئۆراسیادا، هەموو نەتەوەکان، بەبێ جیاوازی ئەوەی کە دەوڵەتیان هەیە یان نا، لەنێو چوارچێوەیەکی تایبەتی پارێزراودا بەدیاردەکەون. چونکە رووسیا خۆی ئیمپراتۆرییە. لەنێو ئێمەدا زۆر کەمینەی نەتەوەیی دەژین.

هەروەها ئۆراسیاییەکی زلهێزیر فرەئەتنیك دەبێت. لەبەرئەوە پاراستنی ئەو گرووپە ئەتنۆسانە یان ئەو نەتەوانەی کە دەکەونە چوارچێوەی پڕۆژەی ئۆراسیا، لە کۆتاییدا بۆ ئەوان ئەولەویەتی دەبێت. لێرەدا دەتوانین چارەسەری زۆربەی کێشە کولتووری و شارستانی و ئایینی و ئەتنۆسییەکانیش بکەین، ئەگەر لە بەرەی ئۆراسیادا بن. بەدڵنیاییەوە ئەو بیرۆکەیە پێویستی بە چەند تەنازولێکی دیاریکراوە لەالیەنی سیاسەتی تورکییەوە کە بەتەواوی کردە و هەنگاوی جیددی بن. گوتارەکان ئێستا بەو ئاراستەیەن کە هیچ کاتێك نابێ ناسنامەی نەتەوەی کورد الوازبکرێت. پێویستە هاوکاری بەهێزکردنی ناسنامەی نەتەوەیی کوردی بکرێت، بەاڵم دەبێ تەواو لە توندڕەوی دامباڵریت و لە پڕۆژەی ئەتڵەسی ئەمریکییەکان بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی دووربخرێتەوە. لەپێش نەتەوەی کورد، پڕۆژە 27 و ئاراستەی ئۆراسیا هەیە. ئەوە مانای رەتکردنەوەی داردەستبوونی ئەمریکییەکانە. هەروەها جەختنەکردنەوە لەسەر دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی کە لەژێر چاودێری ئەمریکییەکان بێت و ئاراستەکەی زیاتر دژایەتیکردنی ئۆراسیا یان هێزە تەقلیدییەکان وەك سووریا و تورکیای کەمالی و ئێرانی تەقلیدی و بەدڵنیاییشەوە عێراقی لێك هەڵوەشاوەش بێت. کوردانی عێراق پێویستیان بە پاراستنێکی جیددییە کە ئەمریکییەکان ناتوانن بۆیانی دابین بکەن. ئەو رێگەیە تەنیا کێشەیان لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە بۆ دروستدەکات. لەوکاتەدا لە چوارچێوەی سیاسەتی ئۆراسیادا، تەواوی هێزە هەرێمییەکانی تورکیاو ئێران و سووریا لەگەڵ رووسیادا، وەك گرنگرتین هاوپەیامنی ئەو ئۆراسیا رێکخراوە، دەتوانن ئەو بەرپرسیارییەی دابینکردنی ئازادی و سەربەخۆیی کوردستانی عێراق بخەنە سەرشانی خۆیان. بێگومان کورد کە بێنە سەر رێگەی ئۆراسیا و لە چوارچێوەی فرەجەمسەری جیهانەوە بەرگری لە ناسنامەی خۆیان دەکەن، هەموو شانسێکیان هەیە بۆ ئەوەی بە ئاشتیانە بگەنە تەواوی ئامانجە مێژووییەکانیان. بە رێگەیەکی ئارام، دەتوانین منوونەی چیچان بێنینەوە کە لە رێگەی راپەڕینە راستەوخۆکانەوە دژی رووسیا هیچ شتێکیان بەدەستنەهێنا، بەاڵم لەرێگەی نەرموونیانی و سیاسەت هەموو شتێکیان بەدەستهێنا. چیچان ئێستا یەکێکە لە هەرێمە هەرە پێشکەوتووە ئۆرجیناڵییەکانی رووسیا. ئەگەر کورد بێنە بەرەی ئۆراسیاوە، ئەوا هەموو ئەو شتانە بەدەستدێنن.

فاکتەری کۆتایی کە پێویستە گرنگی پێبدەین و لێیوردبینەوە، ئەو هێزەیە کە لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورە بەدەرکەوت و کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ژیان و چارەنووسی کورد هەبوو، ئەویش دەوڵەتی ئیسامییە کە لە ئیسامییە سوننە توندڕەوە وەهابییەکان و سەلەفییەکان پێکدێن. سعودیە و قەتەریش وەك دوو هێز لە پشتیەوەن بۆ ئاراستەکردنی ئەو بزووتنەوەیە. ئەوانە هیزێکی دیکەی دەرەکین کە هەڕەشەیەکی ترسناك بۆ سەر ژیانی کوردانی سووریا و عێراق و تورکیا دروستدەکەن. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوانە ئامێریکی دیکەی سیاسین بەدەست ئەمریکاوە بۆ ئەوەی باڵنسی هێز لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست تێکبدەن. عەرەبە توندڕەوە سوونەکان هەڕەشەیەکی دیکەی تیرۆریستیان پێکدێنن، چونکە هەر ئەوانە بەرپرسیاری راستەوخۆی جینۆسایدی کوردانن. ئەوانە هێرشدەکەنە سەر هێزەکانی تورکیا، ئەوانە لە هەوڵی ئەودان رژێمی بەشار ئەسەدی عەملانی بڕووخێنن و لەدژی رووسیا دەجەنگن. 28 ئا لێرەدا خاڵیکی زۆر گرنگ بەدەردەکەوێت: رەنگە ئەمڕۆ بۆ کورد، دەوڵەتی ئیسامی)داعش(ترسناکرتین هەڕەشە بێت ، بەاڵم هەڕەشەی دیکەش هەیە. نە ئەسەد، نە ئەنقەرە، نە ئێرانیش کە نەرمە بۆ کوردانی ئێران، هەروەها نە هاوپەیامنی کوردی ـ شیعی لە عێراقدا کە هەموو ئەو رێکخراوانە یان دڵسۆزبوون بۆ کورد، یان هەندێك رەخنە و گازندەیان لێیان هەیە، بەاڵم هەڕەشە نین بۆ کورد. بەڵکو ئیسامییە تیرۆریستە عەرەبە سوننی و وەهابییەکان بوونەتە هەڕەشە بۆ سەر کورد. ئەوانە جینۆسایدیان بەسەر کورد، بەتایبەت بەسەر گەوهەر و دڵی کوردان کە ئێزدین هێنا. لە پشت دەوڵەتی ئیسامی و لە پشت دەوڵەتی نەتەوەی کوردی یەك هێز راوەستاوە ئەویش ئەمریکایە. هەردوو ئاراستەکەش، پاشاوەی بەجێاوی پالنی پڕۆژەی رۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورەن ، کە لەئەنجامدا عێراقی بەسەریەکدا وێرانکرد و لیبیاشی تێکوپێکدا و سووریای نقومی شەڕێکی خوێناوی کرد و تورکیاش لە تەقینەوەدایە. ئایا کورد لەوە تێدەگەن کە بەشێوەیەکی واقیعی ئەو هێزەی کە ئەمڕۆ پشتگیرییان دەکات، داعشی دروستکرد و پرچەکی کرد و هاوکاریکرد کە کوردی جینۆساید کرد؟ هاوپەیامنێك کە بەدەستی خۆیان داعشیان دروستکرد بۆ چارەسەرکردنی ئامانجەکانیان لەو ناوچانەدا، لەگەڵ ئەو هێزەی کە کورد لەتدەکەن راوەستاوە. ئەوە هۆکارێکی زۆر گرنگە. پێویستە هەموو کورد ئەو راستییە بزانن کە دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی بە پشتگیری ئەمریکا مەحاڵە. ئەوە تەنیا هەوڵێکە بۆ شەڕی ناوخۆ. لەم بارودۆخەدا کاری تیرۆریستی و جینۆساید بەردەوام دەبن. لەوانەیە هەر ببێتە هۆکاری لەنێوچوونی نەتەوەی کورد. کورد چ بکەن؟ بەدوای ئەمریکییەکان بکەون یان تەنیا بە کۆت و مەرجەکانی ئێستا رازی بن؟ هەردوو رێگە خۆکوشتنە ، بۆیە رێگەیەکی دیکە پێویستە.

ئێستا من لەوباوەڕەدام کە پێویستە سەرنجبدەین و لە مانای ئۆراسیا تێبگەین. هەروەها پێویستدەکات مۆدێلی ئۆراسیا بۆ کوردستان بگونجێنین. پێویستە قسەبکەین لەسەر یەکخستنی نەتەوەی کورد وەك کۆمەڵەیەکی یەکگرتووی مێژوویی و ئەو کۆمەڵەیە بەشداربکەین لە دروستکردنی پڕۆژەی ئۆراسیادا. بەوە درزێك لە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ ئەمریکا دروستدەبێت. دەبێ پەیوەندییەکی سراتیژی دریژخایەن لەگەڵ رووسیا دروسبکەن تاوەکو گرەنتی ئاشتی و پێکەوەبوونیان بۆ

دابین بکات. لەهەمانکاتدا کورد دەیانتوانی بە هاوکاری و کارکردن لەگەڵ رووسیادا دۆخێك لەگەڵ ئەنقەرەدا بدۆزنەوە. لەم بارودۆخەدا هەموو گومانەکانی ئێران دەڕەوێتەوە و دەتوانرێت قسە لەسەر 29 دروستکردنی دەوڵەتیکی شیعی ـ کوردی یان ناوچەیی بکرێت و لە چوارچێوەی پڕۆژەی ئۆراسیا دووبارە چاو بە سراکچەری ئیستای دەوڵەتی کوردیدا بخشێرنێتەوە. ئەوکاتە کورد تەنیا یەك دووژمنی دەمینێت کە ئەویش داعشە. ئێستا تەماشای واڵتانی دەوروپشت دەکەین و لەو ناوچانەدا داعش دووژمنی سووریا و عێراق و ئێران و تورکیا و رووسیاشە. ئەگەر کورد دەیانەوێ بەسەر دووژمنێکی تیرۆریستی راستەقینەدا سەربکەون، ئەوا پێویستە بەدوای هاوپەیامنیدا بگەڕێن. تەنانەت لەنێو ئەو هاوپەیامنە زلهێزانەش کە هەمووکات پەیوەندییەکی باشیان لەگەڵی نەبووە. پێویستە کورد بچنە نێو هاوپەیامنی دژی هێزی داعش لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست کە رووسیا دەتوانێ سەرۆکایەتی بکات. چونکە واڵتێکی بێالیەن و زلهێز و بەرژەوەندیخواز نییە. لەراستیشدا قەاڵی شارستانییەتی ئۆراسیا و گرەنتی سەرەکی بەرزکردنەوەی فرەجەمسەریی ئۆراسیایە کە ئەمڕۆ لەگەڵ داعش لە شەڕدایە. وەرگێڕانی لە رووسییەوە : دانەر ئەبووبەکر